

**POMOC MATERIALNA UCZNIOM I STUDENTOM
REALIZOWANA W RAMACH FUNDUSZY UNIJNYCH
W LATACH 2004-2006 NA PRZYKŁADZIE MIASTA
BIAŁA PODLASKA**

Słowa kluczowe: stypendium, student, uczeń, fundusz unijny.

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku poprzedziła burzliwa społeczna dyskusja, która przebiegała między tzw. eurosceptykami a euroentuzjastami. Nie zagłębiając się w specyfikę tej dyskusji, nie ulega wątpliwości, że po 2004 roku realnie patrzymy w jakim zakresie Polska, a konkretnie polskie społeczeństwo może czerpać korzyści w sferze rozwoju gospodarczego, kulturowego, cywilizacyjnego. Dzisiaj coraz pewniej sięgamy po środki finansowe, które w ramach Zintegrowanych Programów Operacyjnych Rozwoju Regionalnego stają się ważnym źródłem finansowania projektów istotnych dla rozwoju życia społecznego.

Polska przystąpiła do Unii w trakcie trwania siedmioletniego okresu finansowania projektów ze środków unijnych. Poziom zamożności Polski, podobnie jak we wszystkich nowo przyjętych krajach, jest znacznie niższy od średniego poziomu w krajach tzw. „starej Unii”. Wśród zadań szczególnie ważne i konieczne jest osiągnięcie widocznej poprawy w zakresie „rozwoju zasobów ludzkich, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, kwalifikacji obywateli, jak również zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków” (Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. O zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. Nr 227, poz. 1658). Taki m.in. cel polityki rozwoju, zapisanej w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, jest równocześnie podstawą do tworzenia programów operacyjnych, których finansowanie przewidziano ze środków unijnych w latach 2004-2006 jak i w latach 2007-2013.

W pierwszym okresie po wejściu Polski do Unii, a więc w latach 2004-2006, szczególnie ważnym działaniem stało się wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne realizowane w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. W ramach ZPOR województwo lubelskie w latach 2004-2006 otrzymało 9246257 euro. Realizacja programów – choć przebiegała, szczególnie w pierwszej fazie, z dużymi problemami techniczno-organizacyjnymi – spotkała się z olbrzymim zainteresowaniem społecznym. Przystąpienie do programów pokazało także

skalę zapóźnień cywilizacyjnych i olbrzymiej biedy społecznej naszego regionu – uznanego przecież za najbiedniejszy w Unii Europejskiej po 2004 roku.

Szczegółowym celem programów stypendialnych finansowanych ze środków unijnych i budżetu państwa jest „podniesienie dostępu do kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich i studentów pochodzących z obszarów zagrożonych marginalizacją” (ZPORR Szkolenie Beneficjentów Działanie 2.2 „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne” (materiały szkoleniowe) Lublin, sierpień 2004 r.).

Instytucją wdrażającą programy stypendialne w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego są samorządy województwa. Praktyczną realizacją tego programu zajmują się jednostki samorządu terytorialnego na poziomie powiatów .

Ostatecznymi odbiorcami są uczniowie pochodzący z obszarów wiejskich podejmujący naukę w szkole kończącej się maturą i pozostający w trudnej sytuacji materialnej oraz studenci państwowych i niepaństwowych szkół wyższych, będący stałymi mieszkańcami obszarów uznanych za tereny zmarginalizowane.

Na terenie miasta Biała Podlaska w latach 2004-2006 zostały wdrożone i zrealizowane obydwie programy.

Pomoc materialna dla studentów i uczniów w latach 2004-2006 udzielana była w oparciu o wytyczne instytucji wdrażającej, tj. samorząd województwa.

Wypłaty pierwszych stypendiów poprzedziły intensywne działania administracyjne zlecane przez jednostkę wdrażającą powiatom, które poznając zarządzenia i aplikując programy musiały dostosować metody pracy do standardów unijnych. Na tym polu niejednokrotnie pojawiały się napięcia określane przez samorządy jako „mitręga biurokracji unijnej”. Nie ulega wątpliwości, że tzw. pieniądze unijne są poddawane wnikliwej kontroli finansowej i społecznej, która towarzyszy od pierwszego etapu, tj. trybu wyboru projektu (najczęściej konkurs) poprzez procedurę składania wniosku, sprawozdania z wydatków i osiągnięcia celów projektu, zgodnych z zasadą racjonalności.

W mieście Biała Podlaska procedura udzielania stypendiów wypłacanych z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa wynikała z przyjętego przez Radę Miasta regulaminu określającego zasady udzielania tych stypendiów. W § 4 Uchwały zostały zapisane bardzo precyzyjne zasady i warunki przyznawania stypendiów studenckich.

Aby otrzymać stypendium, studenci powinni spełnić łącznie kilka warunków:

- 1) „posiadać stałe zameldowanie na obszarze powiatu będącego stroną Porozumienia i jednocześnie na obszarze zdefiniowanym jako obszar zmarginalizowany,
- 2) pochodzić z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej tzn. o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę lub dochodzie osoby uczącej się oraz dochodzie studenta samodzielnego finansowo nie wyższym niż kwota ustalona jako dochód minimalny w ustawie o świadczeniach rodzinnych,
- 3) nie mieć ukończonego 25 lub 26 rok życia, jeśli jest to ostatni rok ich studiów,
- 4) nie powtarzać roku akademickiego, nie korzystać z urlopu dziekańskiego (nie dotyczy urlopu zdrowotnego) w trakcie trwania nauki,
- 5) nie posiadać tytułu magistra (Uchwała Nr VII/61/05 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 22 lipca 2005 r. w sprawie przyjęcia regulaminu określającego zasady udzielania stypendiów studentom).

Tab. 1. Stypendia dla studentów realizowane przez miasto Biała Podlaska

	Rok akademicki 2004/2005	Rok akademicki 2005/2006	Rok akademicki 2006/2007
Kwota ogółem na stypendia	105.000,00	105.000,00	46.500,00
Średnia miesięczna wysokość stypendium	145,83	125,00	150,00
Liczba stypendystów	72	84	31
Liczba wniosków ogółem	257	141	98
Liczba wniosków spełniających kryteria	252	108	76
Liczba wniosków nie spełniających kryteriów	5	33	22
Liczba wniosków z dochodem 0,00	22	6	2

Tabela nr 1 ilustruje wykorzystanie środków finansowych na stypendia studenckie. Warto zwrócić uwagę na fakt, że zdecydowana większość wniosków jakie spłynęły od studentów spełniała kryteria otrzymania wsparcia. Wśród tych wniosków były także i takie, gdzie roczny dochód wynosił „0”.

Kryterium dochodowe jest głównym, jeśli chodzi o uprawnienie do korzystania ze stypendiów, jednak wiele społecznych kontrowersji budzi fakt braku możliwości weryfikowania w praktyce tego kryterium.

Do jednostki realizującej świadczenia stypendialne niejednokrotnie kierowano uwagi, że osoby wykazujące niskie dochody tak naprawdę są dobrze sytuowane, a źródła tych dochodów nie są weryfikowane.

To zjawisko jest dużym problemem społecznym konfliktującym środowisko.

Rok akademicki 2006/2007 był ostatnim rokiem funkcjonowania ZPORR.

W nowym rozdaniu funduszy Unii Europejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego w latach 2007-2013 wsparcie z tego funduszu będzie wdrażane w ramach kolejnych regionalnych programów operacyjnych, które są instrumentem polityki rozwoju poszczególnych województw.

W ramach działania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w latach 2004-2006 realizowano także programy stypendialne dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich. Ten program stypendialny w mieście Biała Podlaska objął uczniów szkół ponadgimnazjalnych pobierających naukę w szkołach kończących się maturą. Zasady i warunki otrzymania tego stypendium uczniowskiego określał regulamin przyznawania i przekazywania stypendiów na wyrównywanie szans edukacyjnych. Uprawnieni do stypendium uczniowie musieli spełniać łącznie m.in. następujące kryteria:

1. rozpocząć lub kontynuować naukę w szkołach ponadgimnazjalnych, kończących się egzaminem dojrzałości/maturą,
2. posiadać stałe zameldowanie na wsi lub w miejscowości do 5.000 mieszkańców lub w miejscowości do 20.000 mieszkańców; o ile w tej miejscowości nie ma szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą,
3. pochodzić z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej tzn. o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę lub dochodzie osoby uczącej się nie wyższym niż kwota uprawniająca do uzyskania świadczeń rodzinnych zapisana w Ustawie o świadczeniach rodzinnych (Uchwała Nr V/130/04 z dnia 16 września 2004 r. w sprawie przyjęcia regulaminu przyznawania i przekazywania stypendiów na wyrównywanie szans edukacyjnych).

Tab. 2. Struktura i wielkość nakładów na stypendia

	Rok szkolny 2004/2005	Rok szkolny 2005/2006	Rok szkolny 2006/2007
Kwota na stypendia – ogółem	559.396,51	594.221,76	402.000,00
Średnia miesięczna wysokość stypendium	93,08	99,87	100,00
Liczba stypendystów	601	595	402
Liczba wniosków – ogółem	863	962	934

Analizując strukturę i wielkość nakładów na stypendia dla uczniów pochodzących z obszarów wiejskich warto zauważyć, że w porównaniu do stypendiów studenckich skorzystała z tego rodzaju pomocy dużo większa grupa młodzieży oczekującej wsparcia w swojej edukacji. Na uwagę zasługuje też fakt, że otrzymane środki nie zaspokoili realnych potrzeb.

Wniosków, które wpływały w trzech kolejnych latach realizacji programu było dużo więcej niż środków na ich realizację.

Od 1 stycznia 2007r. rozpoczął się nowy okres (także siedmioletni) w realizacji celów i zadań wspólnej polityki rozwojowej krajów Unii Europejskiej. W tych latach Polska otrzyma bardzo duży „zastrzyk” finansowy. Aby wykorzystać tę szansę, szczególnie samorządy lokalne muszą być solidnie przygotowane do aplikowania programów, natomiast władze centralne winny skupić się na uproszczeniu systemów wdrażania funduszy tak, by formy tej procedury nie przerosły treści, czyli faktycznej pomocy.

Streszczenie

Po 2004 roku realnie patrzymy w jakim zakresie Polska, a konkretnie polskie społeczeństwo może czerpać korzyści w sferze rozwoju gospodarczego, kulturowego, cywilizacyjnego. Dzisiaj coraz pewniej sięgamy po środki finansowe, które w ramach Zintegrowanych Programów Operacyjnych Rozwoju Regionalnego stają się ważnym źródłem finansowania projektów istotnych dla rozwoju życia społecznego. Szczególnie ważnym działaniem stało się wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne. Szczegółowym celem programów stypendialnych, finansowanych ze środków unijnych i budżetu państwa, jest podniesienie dostępu do kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym dla uczniów i studentów. Pomoc materialna dla studentów i uczniów w latach 2004-2006 udzielana jest w oparciu o wytyczne instytucji wdrażającej, tj. samorząd województwa. W mieście Biała Podlaska procedura udzielania stypendiów wypłacanych z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa wynika z przyjętego przez Radę Miasta regulaminu określającego zasady udzielania tych stypendiów. Kryterium dochodowe jest głównym, jeśli chodzi o uprawnienie do korzystania ze stypendiów, jednak wiele społecznych kontrowersji budzi fakt braku możliwości weryfikowania w praktyce tego kryterium.

THE MATERIAL HELP FOR PUPILS AND STUDENTS REALISED WITH UNION FUNDS IN THE YEARS OF 2004 – 2005 FOR EXAMPLE OF BIALA PODLASKA TOWN

Key words: grant, student, pupil, the Union Funds

Summary

After 2004 year we real see how Poland and its sociality can have profits in the sphere of economical, cultural and civilizing development. We take the financial help with greater certainty, which is realised by Integrated Operational Programmes of Regional Development which is more vital source of giving money for development of social life. The most vital activity is making the education possibilities equal by grant programmes. The detailed aim of grant programmes, financed by Union means and the budget is the rising access to education at state's over gymnasium and higher level for pupils and students. The financial help for pupils and students in the years of 2004 – 2006 is given by the Regional Government based on some clues. In Biala Podlaska town the procedure of giving grants paid by European social Funds and State's Budget is based on the Town Government regulations. The income criteria is the most vital because it depends on the right to gain grants. A lot of social rows are caused by the lack of possibilities of verifications this criteria in practice.

Literatura

1. Uchwała Nr V/130/04 z dnia 16 września 2004 r. w sprawie przyjęcia regulaminu przyznawania i przekazywania stypendiów na wyrównywanie szans edukacyjnych.
2. Uchwała Nr VII/61/05 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 22 lipca 2005 r. w sprawie przyjęcia regulaminu określającego zasady udzielania stypendiów studentom.
3. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. O zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. Nr 227, poz. 1658).
4. ZPORR Szkolenie Beneficjentów Działanie 2.2 „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne” (materiały szkoleniowe) Lublin, sierpień 2004.